

Harvard Meydanı

André Aciman iyi bir yazar, iyi bir anlatıcı. "Harvard Meydanı" da klasik bir yapısına, "öndeyiş", "son deyiş" gibi romanı izah edici ve bana göre gereksiz bölümlerine rağmen iyi, sürükleyici bir roman.

Ben yabancı oldım, Mısır'ın İskenderiye şehrinde gelen ve sürekli şaşkın bir halde bu tuhaf Yeni Dünya'ya ait olabilmek için can atan gençtim diye anlatmaya başlıyor. Harvard Meydanı'nın kahramanı.

Yıl 1977. Temmuz ayının sonu. Harvard'da yüksek lisans öğrenimini tamamlamış ama yeterlilik sınavlarını verememiş Mısır kökenli bir Yahudi genç romanın kahramanı. Ocak ayında yapılacak ve son şans olan sınav için yüksek lisans konusu olan 17. Yüzyıl İngiliz Edebiyatı çalışıyor. Bir yandan da geçinmek için Harvard Üniversitesi Kütüphanelerinin birinde saat ücreti ile çalışıyor, Fransızca dersleri veriyor ve çok az bir geliri var. Ay sonlarında karnını doyuracak parası kalmıyor. Bu sıkıntılı ve yalnız günlerde iyice bunalmış, sınavı veremezse buralarda kalamayacağını düşünmeye başlamıştır. Amerikayı terk edip Akdeniz'e, Ortadoğu'ya dönme duygusu ile doludur.

YAZIN BOĞUCU GÜNLERİ

"Onlardan biri değildim, sistemin içinde değildim, hiç olmamıştım. Burası benim gerçek evim değildi, asla olamazdı. Bunlar benim insanların değildi, asla olmayacaklardı. Burası doğduğum yer değildi, ben bile kendim değildim, olamazdım" diyerek

vatanına dönme isteğini dillendiriyor ama aslında dönebileceği bir yer yok. Vatanım dediği Mısır'a dönebilmesinin olanağı olmadığını bilmektedir. Bir Yahudi olarak orada yaşama şansı yoktur. Ailesinin başına gelenleri, varlıklı bir aileyken yoksullaştırmalarını düşündüğünde Mısır'a dönebileceği ortadadır ama Mısır olmasa da Doğu Akdeniz'de bir yere gitmek istemektedir. Gidemediğini, ABD'de kalıp ailesini kurduğunu ve nihayetinde yıllar sonra üniversite çağındaki oğlunu belki beğenir kaydolur diye alıp Harvard'a getirdiğini romanın öndeyişinden biliyoruz.

Harvard Meydanı'nın (Haziran 2015, çev. Ziya Celayiroğlu, **Yapı Kredi** Yay.) kahramanının yaşamını bir kafe ve orada tanıdığı Tunuslu bir taksii şoförü değiştirecektir. Massachusetts'te Cambridge'ki Kafe Algiers Fransızca şarkıları, Türk kahvesi ve duvarındaki posterleri ile kendini "evinde", vatanında hissettiği terk yeridir. Harvard'dan, ders çalışmaktan ve en önemlisi yalnızlıktan bunaldığına oraya gider. Kafe'de çalışanlarla, müşterileriyle anadili saydığı Fransızca konuşma olanağı bulur. Kendi kültüründen insanlarla birlikte bulununca rahatlar.

Yazın boğucu ve sıcak günlerinden

birinde Kafe Algiers'te Tunuslu taksii şoförü "Kalaş" ile tanışır. Tunuslu taksii şoförü "Kalaş" lakabını makineli tüfek gibi hızlı konuşması ve hemen her konuda muhatabını "zehir, intikam ve kezzap" dolu cümlelerle susturması nedeniyle almıştır. "Kalaşnikof" lakabı zamanla kısaltılarak "Kalaş" halini almıştır. En büyük hedefi de "Beyaz Amerikalılar"dır. "Pis Yankiler" diye söz ettiği Amerikalıların her şeyin en aşırısını, en dandiğini sevdiğini, yapay şeylere meraklı olduklarını, normalden iki kat pahalı ve büyük şeyleri aldıklarını söyler. Yemeklerinin de evlerinin de gereğinden çok büyük olduğunu Mağripli aksanıyla ve bol küfürle anlatırken ona kulak misafiri olmuştur kahramanımız.

Aslında bu Kalaş'ın hemen her gün yaptığı gösterilerden biridir. Kalaş karşısındaki ile tartışmak ya da onu ikna etmek için konuşmaz, kafede bulunan diğer insanların kendisini merak etmesi için konuşur. Esas hedefi ise kadınlardır. Kafenin neresinde oturursa otursunlar onların ne yaptığının, nasıl davrandığının farkındadır ve sözlerinin, davranışlarının etkisini onlar görmese bile ölçebilmektedir.

Her şeyiyle anlatıcı kahramanın tam tersidir. Çok sosyal ve girişken biridir. Herkesle, özellikle kadınlarla hemen arkadaş olabilmektedir. Kadınların adeta ruhunu okumakta, ne istediklerini, düşündüklerini bilebilmekte, bu nedenle çok hızlı bir biçimde ilişkiye girebilmektedir. Anlatıcısı kadınlarla ilişki konusunda bir kılavuz olacaktır. Kalaş'ın kılavuzluğunda farklı bir dünyaya girer. Kafe Algiers'de tanışılan kadınlarla birlikte gidilen yemekler, ev partileri, piknikler ona hiç tanımadığı bir dünyanın kapılarını açar. Sık sık değişen kadın arkadaşlarla birlikte nerede akşam orada sabah diye tanımlanabilecek bir biçimde yaşarlar. Kısa süreli aşklar da olur.

Kalaş'ın hızlı ilişki kurmasını izlemesi ve onun ödümleri anlatıcısına rehber olur ve kadınlarla kolayca arkadaş olup ilişki kurmaya başlar. Bu ilişkilerde sorun geçici olmaktadır. Çünkü Kalaş'ın başta kadınlarla olmak üzere insanlarla dostluğunu, ilişkisini sürdürme sorunu vardır. Kırıcı, yıkıcı, kaba yanları süreç içinde ortaya çıkar ve insanlar ondan uzaklaşır. Anlatıcı Kalaş'ın tavırlarından neyin yapılması gerektiği kadar yapılmaması gerektiğini de öğrenir.

Anlatıcının mavi kart derdi yoktur, yani isterse ABD'de kalıcı olabilir ama gitme arzusu ile doludur. Kalaş ise henüz altı aydır ABD'de olmasına rağmen yerleşmeye başlamıştır. Tüm serveti ile aldığı taksii ile anlatıcıya göre çok daha iyi bir geliri vardır. Beyaz Amerikalılar'a lakabını aldığı Kalaşnikof tüfeği gibi ateş püskürse de Kalaş'ın en büyük hedefi mavi kart almaya hak kazanarak ABD'de iyice kalıcı olmak ve işini geliştirmektir.

Kalaş'ın anlattıkları ve onunla birlikte yaşadıkları anlatıcı için öğretici olacak ve "Amerika'da yerleşik yabancı olmak" konusundaki kararını etkileyecektir.

Anlatıcı Kalaş'la ilişkisinde bir ikilem içinde kalır. Kafe Algiers'le birlikte değerlendirildiğinde Kalaş onun yurt özleminin, nostaljisinin simgesidir. Onunla birlikteken kendini ruhen iyi hisseder. Yalnızlığından sıkıntılından kurtulur ama Kafe Algiers'de günlerini geçirir ve Kalaş'la arkadaşlığını sürdürürse Amerika'ya uyum sağlayamayacak, kendini orali hissedemeyecektir. Oysa o bir taksii şoförü değildir. Harvard'da okumaktadır ve sınavını verirse bir akademisyen olup istediği işi yaparak iyi koşullarda yaşamını sürdürebilecektir. Kalaş sayesinde artık kadınlarla arkadaş olabildiğine göre bir Amerikalı kadınla evlenip iyice yerleşme, Amerikalılaşması da mümkündür.

Anlatıcının Kalaş'la arkadaşlığı adeta bir zıtların birliği gibidir. Anlatıcı Mısırlı bir Yahudi'dir, Kalaş Tunuslu Arap bir Müslüman. Anlatıcı Harvard'da okuyan bir akademisyen adaydır Kalaş çalışma izini bile olmayan bir taksii şoförü. Bu kültürel farkların yanında anlatıcının sessiz sakin, içine kapanık biri olmasına karşılık Kalaş gürlütlü, dışa dönük biridir. Zıtların birliği uzun süre sürdürmek mümkün değildir. Anlatıcı da bir süre sonra Kalaş'ın tavırlarından rahatsız olmaya, sonra da olabildiğince az zaman geçirmeye çalışır.

İYİ BİR ANLATICI

Romanın yazarı André Aciman ile anlatıcısı arasında büyük benzerlikler olduğu görülüyor. André Aciman "Amerikalı biyografi yazarı, denemeci, romancı" olarak tanıtılıyor ve kahramanı gibi on yedinci yüzyıl edebiyatı uzmanı. 1951'de Mısır'ın İskenderiye şehrinde doğmuş. Mısırlı Yahudi bir ailenin çocuğu. Mısır'da Fransızca konuşulan bir evde büyümüş. Aile üyeleri İtalyanca, Yunanca, Ladino, Türkçe ve Arapça da konuşuyorlarmış. Aciman'ın eğitim dili ise İngilizce olmuş. 1965'de İtalya'ya, 1968'de New York'a taşınmışlar. Karşılaştırmalı Edebiyat dalındaki doktorasını Harvard Üniversitesi'nde tamamlamış. Marcel Proust üzerine çalışmaları ile biliniyor.

"Harvard Meydanı"nı bu biyografi ile bağlantılı okumak mümkün olduğu gibi farklı biçimlerde de okumak olası. Romanın temel sorunu göçmenlik, yeni bir ülkede yeni bir kimlikle varolmak olsa da anlatıcı ile Kalaş'ın ilişkisi arkadaşlık üzerine düşünmeyi de gerektiriyor. Üniversitede akademik yaşam, gençlik çağı kadın erkek ilişkileri üzerinde de durulabilir. Sonuç olarak bir romanda aranan da böyle çok boyutlu olması olsa gerek.

André Aciman iyi bir yazar, iyi bir anlatıcı. "Harvard Meydanı" da klasik bir yapısına, "öndeyiş", "son deyiş" gibi romanı izah edici ve bana göre gereksiz bölümlerine rağmen iyi, sürükleyici bir roman. ■